

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשְׁת וְאַתְחִנֵּן

הפטרה: נחמו נחמו עמי

טו' אב תשע"ז

יציאת השבת ר"ת 20:39

טו' באב ביום שישי אין אומרים בו תחנון ובמנחה שלפני
יט' באב יום שלישי יש נוהגים לעשות בו התרת נדרים
ארבעים יום לפני ראש השנה

גיליון 399

יציאת השבת:

19:57

ירושלים: 19:55

כניסת השבת:

18:49

ירושלים: 18:43

כוחה של תפילה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

משה רבנו עומד בתחינה לפני בורא עולם: "ה' אֱלֹהִים, אַתָּה הַחֲלוֹת לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גְּדֻלָּה וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי אֵיל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֶׂיךָ וּכְגִבּוּרְךָ: אֲעֹבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הִרְדֵּן הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבֵּנִן". לפי רבותינו, תקט"ו תפילות התפלל משה ולא נענה. אם כך מה גדול כוח התפילה?

ואולם לדעת רבותינו, אם היה משה מתפלל עוד תפילה אחת, היתה תפילתו נענית במלואה. רמז לכך הם דברי ה' האומר לו: אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה! בנוסף, תפילה עושה מחצה. כך היה בתפילת משה על אהרון הכהן, שמתוך ארבעת ילדיו נצלו שניים בזכות תפילת משה. וכך בא הדבר לידי ביטוי אצל משה, שביקש "אעברה נא ואראה", לעבור הוא לא זכה, אך לראות הותר לו! כדברי ה' למשה: "עֲלֵה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשָׂא עֵינֶיךָ יְמָה וְצַפְנָה וְתִימְנָה וּמִזְרָחָה וְרֵאָה בְּעֵינֶיךָ".

לפי המסורה, גם מתי מדבר פסקו מלמות בטו' באב בשנת הארבעים לצאת בני ישראל ממצרים. אפשר לתלות זאת בתפילתם. כי כל זמן שהיו רבים בתוך הגזירה ורק חלקם היו צריכים למות, האדם שהתפלל היה לו ספק אם הוא צריך למות, וממילא תפילתו לא היתה שלימה. אך בשנה האחרונה, כל מי שנותר היה אמור למות, ותפילתו היתה מכל הלב, קורעת שחקים, ואכן נמחל להם. זהו כח התפילה שאנו מתוודעים לו בפרשתנו ובזמן הזה...

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוזקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

שבת נחמו

שבת שלאחר תשעה באב נקראת 'שבת נחמו'. הסיבה לכך היא הפטרת השבת הפותחת בדברי נחמה לעם ישראל אחר החורבן הנורא אותו אנו מציינים בכל שנה ביום תשעה באב. מעין דברי הנביא אנו מוצאים באישיותו המיוחדת של גדול התנאים – רבי עקיבא.

רבי עקיבא עמד בראש הדור מיד לאחר חורבן בית המקדש השני. מדוע נבחר דוקא רבי עקיבא על ידי ההשגחה העליונה לעמוד בראש דור זה?

רבי עקיבא עבר חורבן פרטי שהיה מחובר לחורבן האומה כולה והצליח לבנותו מחדש, היה בפעולתו זו לרמז לכל האומה על התקוה הגדולה לגאולה. רבי עקיבא מתחיל את לימודיו בגיל ארבעים אחר שהיה עם הארץ גמור. לאחר עשרים וארבע שנות לימוד זוכה רבי עקיבא להנחיל את תורתו לעשרים וארבעה אלף תלמידים. ואולם כל אותם התלמידים מתים בפרק אחד, מפסח ועד עצרת. רבי עקיבא רואה את כל עמלו קורס לפניו, 'והיה העולם שמים', אך רבי עקיבא אינו מתיאש. הוא מחליט להתחיל הכל מהתחלה והולך לדרום ושונה את התורה בפני חמישה תלמידים בלבד.

כל זה תואם את שיטתו של רבי עקיבא שהיה רגיל לומר: "בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים". רבי עקיבא אומר: למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר: בבקר זרע את זרעך וגו'. ההוכחה בתלמוד לכך שרבי עקיבא אינו רק נאה דורש אלא גם נאה מקיים היא מן הסיפור על תלמידיו:

"אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמים עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה".

כוחו הגדול של רבי עקיבא להמשיך ולבנות את עולם התורה על אף השבר הנורא העמיד אותו בראש דור החורבן. רבי עקיבא עומד על סיבת מותם של תלמידיו הראשונים ומזהיר את אלו האחרונים: "אמר להם הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה אתם לא תהיו כן". ואכן עבודתו נושאת פרי: "מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה".

ראייתו העמוקה של רבי עקיבא ראתה עוד בתוך החורבן את הגאולה הגנוזה בו וכמסופר בתלמוד (מכות כד, א):

רבי עקיבא עמד בראש הדור שלאחר חורבן בית המקדש. מדוע נבחר דוקא רבי עקיבא, על ידי ההשגחה העליונה לעמוד בראש דור זה?

נראה כי הסיבה לכך, מכיון שרבי עקיבא עבר חורבן פרטי שהיה מחובר לחורבן האומה כולה והצליח לבנותו מחדש, בפעולתו זו היה רמז לאומה כולה על התקווה הגדולה לגאולה.

"יזכר היה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך ושמעו קול המונה של רומי מפלטה ברחוק מאה ועשרים מיל והתחילו בוכין ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: ואתם מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: הללו כושיים שמשתחווים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים וישבין בטח והשקט ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני!

אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב: 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש' [וגו'] בזכריה כתיב: 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם', עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא ניחמתנו, עקיבא ניחמתנו".

מדוע מדגיש התלמוד את הלשון המדויקת בה ענו חכמים לרבי עקיבא ('בלשון הזה אמרו לו')? ומהו כפל לשונם של חכמים: 'עקיבא ניחמתנו, עקיבא ניחמתנו'? אפשר לומר כי אמירתם זו מוסבת הן על המעשה הראשון והן על המעשה השני, ולכן הם נוקטים בכפל לשון.

עוד אפשר לומר, שרבי עקיבא אשר איחד את נבואת הפורענות עם נבואת הנחמה לימדם שכשם שהחורבן היה כל כך גדול עוד יותר מהנבואה עצמה, שהרי בנבואה נאמר שציון תחרש, אך לא ששועל יצא מבית קודשי הקודשים. וא"כ גם הנחמה שתבוא מהרה תהיה גדולה הרבה יותר מן הנבואה ולכן אמרו לו פעמיים, על גודל הנחמה בדבריו.

ועוד, שזהו לשון נופל על לשון, וכשם שהנביא אומר (ישעיה פרק מ' פסוקים א, ב): "נַחֲמֻ נַחֲמֻ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקְחָה מִיַּד יְהוָה כְּפָלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ". וכשם שלקחה כפליים בחטאותיה ולקתה כפליים, כך גם נחמתה ניתנת בכפליים, לפיכך כפלו חכמים את לשונם בלשון נחמה 'עקיבא ניחמתנו, עקיבא ניחמתנו'.

רק החכם אשר ראה מתוך עומק החורבן את גודל הגאולה שתהיה לעתיד לבוא, יכל להיות מנהיג דור החורבן. חובה עלינו לאחוז בדרכו של רבי עקיבא, במיוחד בדורנו זה דור הגאולה, בו אנו זוכים לראות את רחובות ירושלים מלאים בזקנים וזקנות אשר חלקם נולדו בירושלים, וגם מקומם של הילדים המשחקים ברחובות ירושלים לא נפקד, אם מתוך הסבך נראה את נקודות האור, אז נזכה לגאולה השלימה במהרה בימנו, אמן כן יהי רצון.

הלכות טו' באב

א. "אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין, שלא לבייש את מי שאין לו, ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים, ומה היו אומרות? בחורו שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה, 'שקך החן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל' (משלי לא, ל), ואומר: 'תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה' (משלי לא, לא).

וכן הוא אומר: 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו' (שיר השירים ג, יא), ביום חתנתו – זה מתן תורה, וביום שמחת לבו – זה בניין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו" (תענית כו, ב).

ב. אמרו רבותינו: בן ישראל שיש לו דין עם נכרי, ישתמט ממנו עד ר"ח אלול כיוון שמזלו אינו טוב, ויש אומרים עד אחר עשרה באב.

וכתב הבן איש חי: 'וזו הסברה היא עיקר דאין צריך להשתמט עד ר"ח אלול אלא רק עד אחר עשרה באב, ובפרט כי בט"ו באב צריך לעשות שמחה מפני שיש עילוי לשכינה כמו שמובא ב"זה"ק (ח"ב דף קצ"ה), וכיוון שעלה חודש זה ביום חמשה עשר, לא ירד, ד'מעלין בקודש" (בא"ח).

ג. אין אומרים תחנון ואין מתענים בט"ו באב ולכן גם אין אומרים תחנון במנחה שלפניו. (ש"ע קלא).

ד. הגמרא במסכת תענית מסבירה שאחת הסיבות שיש שמחה בטו באב היא בגלל שהותרו שבטים לבא זה בזה, ועל כך זה יום שאין טוב ממנו. גם בימינו המתחתנים מעדות שונות הרי זה קירוב עם ישראל שלא יהיו בו פילוגים וזה דבר טוב.

ה. אמרו רבותינו וזכרונם לברכה: "לא אברהם סיהרא אלא לגירסא" (עירובין סה א), לא נברא הלילה אלא ללימוד. והיינו בלילי חורף הארוכים. וגם בלילות הקיץ הקצרים צריך ללמוד מעט בכל לילה לקיים "הגית בו יומם ולילה", ומט"ו באב ואילך שמתחילין הלילות להתארך יוסיף כל לילה ללמוד קצת יותר זמן בלילה (ש"ע, רמ"א י"ד רמז ס"ג).

ו. "אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום, שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי" (תהלים יב), ומי שיש לו קביעות ללמוד בכל יום שעה או יותר ונתבטל ביום, צריך להשלים את קביעותו בלילה.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון הי"ו. ה"ה יצחק שושן הי"ו. שרה בת שמחה הי"ו. מרים יהודה הי"ו. ציפורה ויהושע לוי הי"ו. ביבה אלימלך הי"ו. ישי הלוי הי"ו. עור בן עישה הי"ו. תיקוה בת עזריה הי"ו. אלגרה בת ג'אן הי"ו. מול בת ענולה הי"ו. אברהם בן רחל הי"ו. הראל בן אביגיל הי"ו. אלונה בת סליחה הי"ו. ישי ורחל לוי הי"ו. חנה בת זוהרה הי"ו. סימנטוב משה יהודה הי"ו. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחזרת נעדריו צה"ל ושבויו ובהם: מרון שאול, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמות הנערים: אייל יפרח הי"ד, גיל-עד שניאר הי"ד, נפתלי יעקב פרנקל הי"ד. ולענין חללי מבצע צוק איתן הי"ד. לעילוי נשמות הנ"ע יוסף וצוק"ל. הנ"ע אהוד וצוק"ל. רבי מסעוד מלול וצ"ל. הרב שלמה צורף וצ"ל. רבי יעקב שושן וצ"ל. יונה יונה וצ"ל. ברכה סופר וצ"ל. יצחק עמדיה וצ"ל. נדב נחם וצ"ל. נסים כהן וצ"ל. ספר מנחם וצ"ל. נדבה שמעון בת חזאת וצ"ל. מנרה לוי וצ"ל. אסתר בת תרדא וצ"ל. אסתר חדד וצ"ל. חנה יעקב וצ"ל. דינה פונדק וצ"ל. הרב אברהם צוקרמן וצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מרחמי וצ"ל. אליזה בת פריחה וצ"ל. תירצה זיגדון וצ"ל. ישראל אברהם נתן וצ"ל. אסתר בת זוהרה וצ"ל. אסתר וענבר נחם וצ"ל. ישראל בן שושנה וצ"ל. יצחק בן מול מורח וצ"ל. רובי בן שלום צעדי וצ"ל. מרים וענת וצ"ל. עזריה עמס וצ"ל. יעקב ועמס אטיאם וצ"ל. נסים בן חנה וצ"ל. יעקב וליאה אסטרז וצ"ל. חת יעקב וצ"ל. חיה רחל לוי וצ"ל. אליזה טיש וצ"ל. נעמה בת מנחה וצ"ל. יעקב ושמחה אלוה וצ"ל. ראובן אלקן בן נחמה וצ"ל. סליקה שושן וצ"ל. לאויה מרד וצ"ל. זוהרה בת חנה וצ"ל. עליזה כהן וצ"ל. ר' חיים אדענה וצ"ל. לוי יצחק אמדוד וצ"ל. אורי ארן ומעלים וצ"ל. ישראל בן גמיה וצ"ל. חד חגי וצ"ל. חד חסדבר וצ"ל. יואל דלוי וצ"ל. עמס דמרי וצ"ל. רבי חד הבקן וצ"ל. יוכבד ועקני וצ"ל. עישה דקן וצ"ל. חתי אגיל וצ"ל. ולענין הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצי, ויציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה